

суб'єкти і предмет згоди, істотні ознаки та механізми інформованості, умови добровільності волевиявлення, а також особливі режими невідкладних станів. Також визначеними та зрозумілими є статус і повноваження законного представника недієздатної особи, який діє на підставі пунктів 1, 2 ст. 242 ЦК України. Але українське законодавство фактично не пристосоване до ситуацій, коли пацієнт неспроможний дати згоду через тимчасову або тривалу неспроможність унаслідок хвороби. Саме для таких випадків призначений інститут попереднього волевиявлення щодо лікування та догляду, який практично відсутній в Україні.

Інститут попереднього волевиявлення втілюється, по-перше, через юридичну конструкцію *розпорядження про медичні рішення* — розпорядження стосовно методів лікування та догляду на випадок втрати дієздатності внаслідок фізичної чи психічної неспроможності. Розпорядження про медичне обслуговування є способом завчасного планування лікування та догляду і може містити суттєву для пацієнта інформацію стосовно його медичних рішень: розпорядження щодо відмови від конкретного методу лікування (зокрема трансплантації, використання препаратів крові тощо); відмову від реанімації, окремих процедур штучного підтримання життя, зокрема агресивних інвазійних процедур; вимогу про застосування певних процедур; розпорядження на випадок термінального, стійкого вегетативного, коматозного станів. Особливим різновидом завчасного планування лікування та догляду є так званий «заповіт про життя», який широко використовується в розвинених демократичних країнах. Це — своєрідний медичний заповіт про методи ря-

тування життя та реанімаційні процедури, що схвалюються, обмежуються чи забороняються пацієнтом. Цей документ є цивілізованим способом повідомлення пацієнта медичним працівникам про побажання щодо майбутніх лікувальних процедур у разі смертельної хвороби, а також фізичних чи психічних станів, що супроводжуються неспроможністю повідомити про свій вибір. Розпорядження має містити ясні вказівки стосовно забезпечення застосування чи незастосування певної процедури. Розпорядженням є письмовий документ або усна заява. Письмовий документ може бути складений у будь-який час та має бути підписаний пацієнтом особисто в присутності двох свідків. Усне розпорядження обтяжено додатковими вимогами: діагноз смертельної хвороби має бути поставлений до того, як буде зроблено розпорядження; розпорядження має бути зроблено в присутності лікаря, який лікує, та двох свідків. За міжнародними етико-правовими стандартами лікар юридично зобов'язаний виконати розпорядження пацієнта стосовно методів лікування або передати ведення пацієнта колезі, який погодиться з його побажаннями.

Інститут завчасного планування лікування і догляду в Україні є фактично невідомим, немає юридичних механізмів реалізації попереднього вибору пацієнта на випадок втрати його дієздатності. Але така форма волевиявлення є важливою з тієї точки зору, що в ургентних випадках, обтяжених втратою свідомості, за загальним правилом, діє принцип мовчазної згоди пацієнта. Ця форма також вважається цілком етично виправданою, адже для пацієнтів певні медичні процедури можуть бути абсолютно неприйнятними з етичної точки зору, а реанімація фактично означатиме біль-